

НАПРЯМ 2. ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА ТА ТУРИЗМ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-622-8-14>

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛЬНА СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ

Гручківський Віктор Володимирович

аспірант,

Одеський національний технологічний університет

Сучасні тенденції трансформації економічного простору та процеси цифровізації посилюють роль інновацій у формуванні конкурентоспроможності туристичних регіонів. Туризм стає не лише економічним фактором, але й каталізатором інтелектуально-технологічних змін, що охоплюють усі рівні соціально-економічних систем.

Миколаївська область, розташована на перетині степової зони та Чорноморського узбережжя, володіє значним, проте недостатньо реалізованим туристично-рекреаційним потенціалом. Регіон поєднує унікальні природні ландшафти – лимани, заповідні території, морське узбережжя – з багатою історико-культурною спадщиною, що створює передумови для розвитку різноманітних видів туризму. Водночас наслідки воєнних дій, інфраструктурні обмеження та недостатня інтегрованість туристичних акторів у інноваційні процеси суттєво стримують розвиток галузі [1, с. 58].

У таких умовах особливої актуальності набуває концепція **інноваційного розвитку та смарт-спеціалізації туризму**, зорієнтована на використання унікальних ресурсів Миколаївщини, креативного потенціалу місцевих громад та формування міжсекторальних партнерств. Саме поєднання інноваційних екосистем, кластерного та смарт-підходів здатне забезпечити перехід туристичної сфери області на якісно новий рівень сталого розвитку в контексті післявоєнного відновлення [2, с. 341].

Ключовим викликом для Миколаївщини залишається фрагментованість туристичної сфери та відсутність дієвих механізмів координації між органами влади, бізнесом, освітньо-науковими установами і територіальними громадами. Це зумовлює потребу у створенні цілісних **інноваційних екосистем туризму**, спроможних генерувати, поширювати та комерціалізувати інноваційні рішення, формувати нові цифрові сервіси і туристичні продукти, що підвищують конкурентоспроможність регіону на національному та міжнародному ринках [3, с. 60–62].

У свою чергу, інноваційна екосистема туризму Миколаївської області має формуватися як **динамічна мережа взаємодіючих суб'єктів** – туристичних підприємств, закладів вищої освіти регіону (зокрема Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Миколаївського національного аграрного університету), органів обласної та місцевої влади, громадських організацій та територіальних громад. Ефективність такої екосистеми визначається ступенем інтеграції учасників, розвиненістю інфраструктури знань і рівнем впровадження цифрових технологій [4, с. 110].

У свою чергу, сучасна наукова думка [2, с. 341–343], акцентує, що інноваційний розвиток туризму має спиратися на кластерну організацію, яка забезпечує концентрацію ресурсів, кооперацію зусиль та взаємообмін знаннями. Для Миколаївщини перспективним є формування туристичного кластера, який об'єднає підприємства морського та річкового туризму, готельно-ресторанний бізнес, транспортні компанії, виробників місцевої продукції та заклади культури. Така структура реалізує модель потрібної спіралі «влада – бізнес – освіта/наука», доповнену місцевими громадами як активними учасниками процесу [5, с. 16].

Методологічною основою регіональної інноваційної політики є **смарт-спеціалізація**, що передбачає виявлення унікальних конкурентних переваг регіону, концентрацію ресурсів на пріоритетних напрямках та формування інноваційних екосистем [6, с. 5–6]. У туристичній сфері регіону цей підхід може реалізовуватися через процес підприємницького відкриття, коли бізнес, наука і громади спільно визначають перспективні напрями інновацій.

З метою ефективного реалізації вище зазначених положень, визначено, що для Миколаївщини смарт-спеціалізація туризму виявляється у розвитку таких пріоритетних напрямів:

- **морський та яхтовий туризм** – використання потенціалу Чорного моря, Бузького та Дніпровського лиманів, розвиток марин та яхт-клубів;
- **еко-туризм та зелений туризм** – Кінбурнська коса, Національний природний парк «Білобережжя Святослава», біосферний заповідник «Чорноморський»;
- **винний та гастрономічний туризм** – відродження виноробних традицій регіону, промоція локальної кухні та фермерських продуктів;
- **історико-культурний туризм** – козацька спадщина, античні пам'ятки Ольвії, історичний центр Миколаєва як «міста корабелів» [7, с. 22].

Враховуючи той аспект, що впровадження смарт-підходу неможливе без розвитку потужної **інноваційної інфраструктури**, для регіону актуальним є створення регіонального туристичного хабу, бізнес-інкубаторів для туристичних стартапів, акселераційних програм та цифрових платформ просування туристичного продукту [8, с. 173].

При цьому, екосистемний характер розвитку туристичної сфери проявляється також у *застосуванні цифрових технологій*. Концепція *smart-tourism* для Миколаївщини охоплює впровадження мобільних застосунків для туристів, систем електронного бронювання, QR-навігації по туристичних маршрутах, використання Big Data для аналізу туристичних потоків та AI-рішень для персоналізації сервісів. Такі технології дозволяють формувати «розумну дестинацію», здатну гнучко реагувати на запити ринку [9, с. 1–3].

Зарубіжний досвід підтверджує релевантність цього підходу. Так, дослідження Б. Бремвелла та Б. Лейна [10, р. 411–415] демонструють, що інноваційно зорієнтовані дестинації, які успішно інтегрують цифрові, соціальні й екологічні рішення, стають стійкими до криз та здатними формувати нові конкурентні переваги. Для Миколаївської області, яка перебуває у процесі післявоєнного відновлення, цей досвід є особливо цінним.

Важливим чинником інноваційної динаміки є *системність взаємодії між рівнями управління*, де: на *мікрорівні* – активізується інноваційна діяльність туристичних підприємств Миколаївщини через діджитал-маркетинг, впровадження CRM-систем, автоматизацію процесів обслуговування; *мезорівні* – перспективним є формування регіонального туристичного кластера, що забезпечить синергію локальних гравців; *макрорівні* – інтеграція обласних програм розвитку туризму в національну стратегію та міжнародні ініціативи ЄС тощо [6, с. 5].

Особливого значущим для регіональної економіки постає *залучення територіальних громад* до процесів інноваційного розвитку туризму. Децентралізація створила нові можливості для громад у сфері туризму, проте потребує формування відповідних компетенцій та механізмів підтримки місцевих ініціатив [3, с. 62].

Висновки. Інноваційний розвиток та смарт-спеціалізація туризму визначають стратегічну парадигму підвищення конкурентоспроможності Миколаївської області, а їхнє взаємоузгодження дозволяє поєднати економічну ефективність із принципами сталості, екологічної збалансованості та цифрової трансформації в умовах післявоєнного відновлення. При цьому, важливим є формування інноваційної туристичної сфери (екосистеми) Миколаївщини, що потребує активної взаємодії між обласною та місцевою владою, туристичним бізнесом, закладами вищої освіти і територіальними громадами, розвитку кластерних платформ і цифрових сервісів тощо.

Доведено, смарт-спеціалізація туризму регіону має реалізовуватися через визначення унікальних сильних сторін – морські ресурси, природно-заповідний фонд, винні традиції, історико-культурна спадщина – та концентрацію ресурсів на найбільш перспективних напрямках. Тоді як, поєднання кластерного, екосистемного та смарт-підходів забезпечить

ефективне управління туристичною дестинацією Миколаївщини, підвищить її адаптивність і стійкість до сучасних викликів.

Література:

1. Роїк О. Р. Напрямки сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–61.
2. Михайліченко Г. І. *Інноваційний розвиток туризму: монографія*. Київ: КНТЕУ, 2012. 608 с.
3. Симоненко Л. І., Іванюк О. В., Плотнікова М. Ф. Сталий розвиток сільських територій у сучасних умовах: соціально-економічний й екологічний аспекти. *Український економічний часопис*. 2024. № 4. С. 60–64.
4. Полянничко О. В. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2017. № 6. С. 110–128.
5. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., Жук Л. В. Кластери в системі стратегічного управління підприємствами. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2011. № 714. С. 16–21.
6. Завербний А. С., Залізна Л. В., Озарко К. С. Теоретико-прикладні засади інституційного забезпечення туристично-рекреаційної сфери України. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. С. 3–8.
7. Жук П. В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. Вип. 4 (156). С. 22–28.
8. Маслиган О., Касинець О. Інтеграційна модель розвитку сфери туризму та рекреації у фокусі переваг і перспектив регіонального управління. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2020. Вип. 1 (24). С. 173–183.
9. Нікітенко К. С. Цифровізація як нова парадигма управління розвитком туризму. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 1–6.
10. Bramwell B., Lane B. Governance and Sustainability in Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2011. Vol. 19, № 4–5. P. 411–421.